

Bernhard Nordh:

A hódtavi újtelepesek

(Nybyggarna vid Bäcksjön)

Fordította: Bartha István és Hegyi Éva

Gondozta: Szász Enikő

Folytatás 11-13. számunkból

Tizenkettedik fejezet

A Nip völgye mentén, hosszan kanyargott a Norvégiába vezető út. Akár medvenyomnak is mondható, hisz a téli időszakot kivéve, alig fordult meg újtelepes ezen a vidéken.

A hótlán időszak nyomorúságosnak számított; ilyenkor alig akadt valami cserélnivaló. Norvégiába általában márciusban és áprilisban szoktak menni, amikor a nappalok már hosszabbak, az újtelepesek házáinál pedig bőrök és zsákba fogott hófajdok vártak a cserére. Ilyenkor a távoli hegyek megkérgesedett hótakarója ropogott a súlyosan terhelt szánkók alatt. Tavasszal akár száz kiló lisztet, vagy más élelszükségleti cikket is könnyen haza lehetett szállítani, anélkül, hogy egy hétnél tovább kellett volna távol lenni az otthontól, de hogy valaki nyári időben egy zsák liszttel a hátán nekivágott volna ennek a száz kilométernyi útnak, ilyen még nem fordult elő. Még ha bírta volna is erővel az ember, maguk a talajviszonyok nem engedték meg. A süppedékes talaj, egyszerűen nem bírt el ilyen megterhelést. Az út nem csupán sziklás helyeken vezetett, hanem helyenként süppedős mocsarak keresztelték a keskeny hegyi utat, amelyek pillanatok alatt elnyelheték az embert, terhével együtt.

Helge a csenevész nyírfaerdőn keresztül vándorolt, Simon lánya pedig árnyék-ként követte. Mindkettőjük hátán üres hátizsák volt és gyorsan, nesztelenül haladtak előre, mint ahogy a hegyi lakók szokták.

Fent a tisztásokon legelésző rénszarvasokat láttak, lábuk előtt néha sárgászürkés hegyi pockok szaladgáltak, melyek talán még az est beállta előtt valamelyik mohó ölyv karmai közé kerülnek. Egyébként csend honolt a hegyekben. A hideg tavasz sok kárt tett a madárfészkekben. A tojások egy része megfagyott, s az eddigi öt-hat vagy nyolc fióka helyett csupán két-három kelt ki, számos fészekben egy sem. Akik télen a hófajdos erdőből óhajtkák ellátni magukat, aligha lesz alkalmuk összefogni egy zsákra való fajdot.

Helgéké átlépték a norvég határt. A férfi úgy vélte, még az est beállta előtt elérhetik a norvég vásárteret. Előző este egy kezdetleges menedékházban szárították meg ruháikat a Niphegy lábánál, s ott aludtak néhány órát, nyírfagallyakból meg

tavalyi fűből összerakott kemény fekvőhelyen. Ugyanolyan vizesek lettek, mint előző nap. Gudrun szoknyájából csöpögött víz, bár az utolsó gázló előtt térdén felül felemelte. Helge nadrágszára hidegen tapadt a lábára. Semmi értelme nem volt annak, hogy megálljanak és tüzet rakjanak. Ha egy kis nedvességtől megijednek, soha nem jutnak messzire.

A norvég vásárhely egy keskeny völgyben feküdt. A négy apró parasztház mintegy a földhöz lapult, nehogy belecsússzék a sötét fjordba. A házak körül néhány talpalatnyi szántóföld látszott. Közvetlenül mögöttük meredek sziklafal emelkedett a magasba, amelyen a nyírfa- és fűzfabokrok alig-alig tudtak megkapaszkodni.

A norvégok szintén újtelepek voltak, mint a svéd testvéreik, de közöttük volt egy igen lényeges különbség: a fjord nyílt kikötő volt az egész világra. Csónakkal sokkal nagyobb mennyiségű élelmet tudtak haza szállítani, mint a hegy túloldalán lakó sorstársaik a hátukon. A norvégok többet hoztak haza, mint amennyire szükségük volt, s a fölösleget állatbőrök, meg egyéb kereskedelmi cikkek ellenében elcserélték, de bankjegyet meg ezüstpénzt is elfogadtak, ha ilyesmit nagyritkán felkínáltak nekik. Hogy éjszakai szállást biztosítsanak a cserére jövő embereknek, külön kis házikót építettek, amelyet két szobára osztottak; az egyikben fekvőhelyek, a másikban pedig lóállások voltak, mert néha az is előfordult, hogy valame-lyik távolabb lakó svéd lovas kissekérral jött.

Helge és Gudrun alkonyatkor ért be a faluba, s a helyi szokásokhoz híven Harald Stenerudnál kaptak kosztot és szállást. Gudrun fáradt volt a megerőltető úttól, s Helge intézkedett, hogy az utasoknak fenntartott szobában pihenni térhes- sen. A lány nyomban el is aludt, Helge báránybőrt borított rá, ügyelve, hogy a vállai jól betakarja. Mozdulatai gyengédek és óvatosak voltak. A túlsó sarokból két vándor tágra nyílt szemekkel figyelte Helgét.

– Asszonyod? –érdeklődött az egyik.

Helge bólintott.

– Igen, az!

A vándorok egyike Olof Nilsson szülőfalujából volt, Emil Aronsonnak hívták. Olyan negyven év körüli lehetett, csontos, durva kezű, elálló fülvolt. A komája fiatalabbnak látszott; megviselt, sovány hegylakó. Stornästől keletre volt az újtelepe, s ahhoz, hogy Norvégiába jöhessen, nehéz terepen, nem kevesebb, mint ötven kilót cipelve a hátán, legalább kétszázötven kilométernyi utat kellett, hogy megtegyen. Karikalábú volt, a lappokhoz hasonló. Anyja ereiben lappvér folyt, s ezért Lapp-Anténak hívták.

Aronsson ültében Helgét figyelte. Furcsának találta, hogy ez az ember egy eszelős nővel jött erre a hosszú útra. Az is lehet, hogy a szerencsétlen asszony út- közben veszítette el az eszét. Súlyos dolgok történhetnek, amikor az éhínség és szerencsétlenség rászakad az emberre. Talán elveszítette gyermekét. Nos, ha így van, hát nem ő az egyetlen, aki így járt. Sok gyermek fog még meghalni, mielőtt a

tavaszbeköszönt.

- Valami szerencsétlenség ért benneteket?

Helge szembe fordult a kérdezővel.

- Nem, sőt, kevesebb, mint másokat. Gabonánk, burgonyánk nem volt, ami megfagyhatott volna.

Helge elmondta, hogy csak nemrég kezdtek a föld feltöréséhez, s így még semmit nem tudtak vetni.

- De az asszonyod... hogyan tébolyodott meg?

Helge késett a válasszal. Most mondja meg ennek az embernek, hogy Gudrun egy gyilkosnál élt eddig? Végül megkérdezte, hogy ismerős-e Bäcklidenben és hallott-e már Mordról.

Aronssonnak fogalma sem volt Bäcklidenről. Stornäs egész más irányban fekszik, mint Bäversjö és környéke. Más helyen kereszteltek, eskettek és temettek, s még csak egy közös kereskedelmi útjuk sem volt. Az újtelepesek téli útja jó ötven kilométernyire, északra esett attól a vásártértől, ahol a déli vándorok csereüzleteiket lebonyolították.

- Mord... dünnögte Ante. – Úgy hívnak egy embert, akit anyám bátyja Vérebnek hív. Rénszarvasokat oroz, s a lappok azt mondják, hogy a napjai már rég megvannak számlálva. Merre van a te újteleped?

Helge pontosan leírta a helyet, mire Ante csóválni kezdte a fejét.

- Már pedig ott nem lakhatsz, mondta. Jön a lapp, s azt mondja, hogy elfoglaltad a területét. Elűz onnan, s ha nem mégy, jön a végrehajtó meg a pandúr és felgyújtják a házad.

- Felgyújtják a házat?! Csodálkozott Helge. - Nem, ezt nem hiszem el.

Helge elmagyarázta, hogy ő nem szándékszik megsérteni a lappok jogait és úgy véli, a rénszarvasoknak bőven van helyük az ő csekély földjein túl is.

- Igen, de nem kapsz papírt a telepre. Nem tudod, hogy tavaly óta új törvény van? Ez a törvény azt mondja, hogy az irtáshatáron túl nem lehet semmilyen újtelep.

- Irtáshatár... hát az meg merre van?

- Én azt hiszem a te házad olyan jó nyolcvan-kilencven kilométerrel fölötte van.

- De hisz' akkor Björknesz és Bäckliden is nyugatra esik az irtáshatártól.

- Bizony, s úgyszintén Stornäs, és az én újtelepem is, sok mással együtt. A törvény azt mondja, hogy akiket régebben bejegyeztek, maradhatnak, de újaknak nem szabad letelepedniük.

Helge homlokát mély ráncok barázdálták. Ha ez igaz, gondolta, akkor bizony elég rossz hírt hallott. Törvény az irtáshatárról... Érdekes, hogy se Johann, Björknessben sem Issaksson nem említette egy szóval sem. Vagy talán annyira új a törvény, hogy nem jutott még odáig? Hirtelen gyanúja támadt. Élesen nézett Antéra.

- Igazat beszélsz? –kérdezte szigorúan.

Ante vállat vont.

- Ugyan, miért hazudnék? Megkérdezheted a pandúrt, meg a végrehajtót. Meglátod, hogy ők is azt mondják, hogy ha földet akarsz, vásárolj azoktól, akiknek régi telepe van. Nem adnak ki új birtoklevelet... Tiltja a törvény.

Aronsson úgy vélte, teljesen mindegy, hogy a kincstár jóváhagy-e újtelepet. Amilyen időket élünk, az éhség úgyis elúzi az embereket az egész hegyvidékről. A kincstárpapírokkal ugyan jól nem laknak, ha mégannyi pecsét is van rajtuk.

- Azt hiszem, hogy mire legközelebb ismét elolvad a hó, bőven lesz hely embernek, állatnak egyaránt... A hegyi lakóknak le kell költözniük, akik ott fenn maradnak, elpusztulnak. Bizonyosan hosszú utat kell megtenniük, amíg olyan helyre érnek, ahol van élelem. A vetés körös-körül mindenütt megfagyott. Umeå környékén nem lesz termés sehol, és odáig, öregekkel meg gyermekekkel, harmincnappnyi út van. Östersundnál, a Storsjöland-i jámteknél sincs gabona... Legalábbis nem annyi, hogy egy szemet is eladhatnának. Az upplandiakig pedig majdnem ezer kilométer az út, s úgy hírlik, hogy ott a szárazság tönkretette a takarmányt, a gazdák kénytelenek levágni az állataikat. Lejjebb, délen sem sokkal jobb a helyzet. A nyugati partvidéken sem tudja a szerencsétlen nép, hogy hogyan tartsa magát életben. Nehéz idők következnek egész Svédországra.

Helge mélyen elgondolkodva, nyomott hangulatban ült. Érdeklődött, hogy úitársai vajon ott szándékoznak-e hagyni újtelepeiket.

Aronsson mélyet sóhajtott:

- Ha eszünk van, akkor még a tél beállta előtt elmegyünk. A málhát rápakoljuk a legerősebb állatokra, s a gyengéket pedig levágjuk. Így le lehetne jutni a faluba, míg a gyermekek jó erőben vannak.

- Nos, hát miért nem mentek? – sürgette Helge.

Aronsson a fejét rázta.

- A fehérnépek, meg az öregek nem akarnak. Abban bíznak, annyira rossz mégsem lesz, hogy ki ne bírják.

- Magam sem akarok, pedig biztosra tudom, hogy egy napon mennünk kell. Abban reménykedem, hogy a vadászat talán jobb lesz, s igyekszem elfelejteni, hogy a hófajdnak épp most nincsenek kicsinyei, s hogy az egész vidéken egy nyulat sem látni. A rókáról ugyancsak nehéz lesz lehúzni a bőrt, a farkas pedig veszélyessé teszi az erdőt a korgó gyomrú emberek számára, akiknek sem lábukban, sem a karukban nincs már erő. Ha élni akarunk, nem maradhatunk itt télire. Éppen ezért mondom, hogy annak az új törvénynek semmi értelme sincs. Ez a környék néptelen lesz a törvény nélkül is... Sokkal néptelenebb, mint azt a törvény előírja.

- De hisz' Norvégiában van gabona.

- Igen, de nem annyi, hogy elég legyen minden éhezőnek is. Az idén drága a gabona és sokaknak semmije sincs, amit cserébe adhatnának. Télen majd még hús rókabőrért sem kapsz egy tunna gabonát. Ha valaki pedig ezen a télen öt

rókát nyúzhat, akkor nyugodtan állíthatja magáról, hogy szerencsés vadász. A hódra még csak ne is gondoljunk, a rozsomák elejtése pedig szóba se jöhet, amikor az embernek alig van jártányi ereje. Nem is vettem észre... van valami cserél-nivalód?

- Nincs.

- Akkor bizony nem kapsz gabonát, sem más egyebet, amire szükséged van. Stenerudnak is megvan a maga baja. Nem tud csak úgy hitelbe árut adni. Azt mondja: „Nem tudom, hogy majd el tudsz-e jönni a bőrökkel hozzám!” Amikor az éhínség pusztít, nem tudni semmit sem előre.

- Pénzért sem ad?

Aronsson úgy nézett a fiatalemberre, mint aki attól tart, hogy bolonddá akarják tenni. A pénz ritkaságzámba ment a hegyvidéken.

-Dehogynem,- mondta elnyújtva, - ha van pénzed, akkor biztosan ad.

Helge másnap elintézte a bevásárlást. A stornásiek már kora reggel útra keltek, nagy batyukkal megrakodva. A dolog úgy festett, mintha féltek volna az idegen-
nel, meg a különös asszonyával együtt vándorolni, s inkább kereket oldottak. Ezt azonban nem lehetett tőlük rossznéven venni, a vadonban mindenki saját magát istápolja.

Aronsson még előző nap felkészítette Helgét, hogy fél zsák lisztnél többre ne számíton. Stenerud maga sem volt hajlandó többet adni. Egy egész zsákot...? Nem, egyáltalán nem biztos, hogy saját magának is elegendő lisztet tud beszerezni. Tekintete azonban véletlenül Gudrunra tévedt, s egyszeriben a lélegzete is elakadt.

- Egy zsákkal?- hát legyen!

Gudrun jelenléte a cukor, a só és a bab mennyiségére is kihatással volt. Helge mindent megkapott, amit kért. Az élelmiszereken kívül sörétet és lőport vásárolt, meg halászsíneget és egy jó széles fejszét. Egy vég durva posztóra bökött az ujjával s az iránt érdeklődött, hogy a falu asszonyai közül vajon ki varna szoknyát belőle. Stenerud feleségéért kiáltott, aki nyomban kiszabta, s odanyújtotta a cselédnek, hogy varrja meg. Gudrun ujjasmellényt és sálát is kapott. Helge azonban mégsem volt meglegedve. Csak állt és nézelődött a szűk raktárban.

- Rövid báránybőr bundát is szeretnék neki.

- Nincs.

- Báránybőr?

Báránybőr volt, s miután Helge kérdezte, hogy valaki tudna-e bundát varrni, Stenerud nyomban hívatta az egyik szomszédasszonyt, aki méretet vett, és megígérte, hogy legkésőbb két nap múlva készen lesz a bunda. Helge hálásan köszönte. Két nap vagy három, mit sem számít! Fő, hogy meglegyen a bunda. Majd jól megfizet mindenért.

Helge tovább vásárolt, s mire bevégezte, azon vette észre magát, hogy az összes málhája majdnem másfél mázsát nyom. Gudrun mindenütt a nyomában volt,

de mivel semmit sem tudott felfogni, nem is töprengett azon, hogy Helgének honnan van annyi pénze. Stenerud azon tűnődött, hogy vajon ezt a sok holmit, hogyan fogják a hegyeken áticipelni.

- Szívesen fizetnék valakinek, aki lóval meg málhákosarakkal átsegít minket a hegyen. Onnan aztán majd csak magunk is elcipeljük valahogy. A száz kilométerből háromszáz is lesz, ha majd dupla utakat kell megtegyünk, de ennél rosszabbat is ki lehet bírni.

Stenerud nem akarta ijesztgetni Helgét, hogy amíg a hátrahagyott málhákért visszafordulnak, addig az őrizetlenül hagyottakat a vadállatok könnyen megdézsmálhatják. Úgyse tud rajta segíteni, ráadásul soha sem tudott ezeken a svédeken eligazodni, jóllehet már majdnem harminc éve kereskedik velük. Akkora terhet cipelnek át a hegyen, amit más ember aligha tudna felemelni, s olyan kalandos vadászatokat rendeznek, amelyre maga az ördög sem vállalkozna. Gabonát vetnek, és fagyot aratnak, a gyermekeiket látják megszületni, és éhen pusztulni, betegre koplalják magukat, de mégis élnek. A télutónak rogyadozó térdekkel és beesett, sápadt arccal néznek elébe, de arcuk mégis olyan kemény, mint lábuk alatt a jeges hótakaró, s szemükben ott él az elszánt, konok élni akarás. A svéd nem pusztul el. Ha egyik eltűnik, új lép helyébe, hántja a fakérget, ami majdnem egyedüli kenyérré valója, s keményen megkapaszkodik, mint a kúszónövény, harcol a fagy és a vadon viszontagságaival. A svéd szinte nem is ember... - vagy talán még inkább ember, mint a többiek. Csak a svéd képes egy hibbant nővel neki-vágni a vadonnak, s nagy pénzeket fizetni azért, hogy a szerencsétlen ne fájzék.

Mialatt Helge a bundára várt, körülnézett egy kicsit a faluban; a vadászatról meg a szántásról beszélt az emberekkel, halászni próbált a fjordban és általában igyekezett erőt gyűjteni a rá váró hosszú hegyi vándorláshoz. Gudrun ritkán maradt el tőle. Mélyen meghajolt minden szembejövő előtt, s néha-néha azt mondta, hogy a mennybe utazik. Az embereknek elakadt a hangjuk, s elhagyta az erejük, amikor Gudrun tágra nyitott szemekkel rájuk nézett. Az asszonyok szívükhöz kaptak, s szaporán pislogtak, hogy könnyeiktől megszabaduljanak, a gyermekek tisztas távolságban maradtak, a kisebbek pedig görcsösen markolták az anyjuk szoknyáját. Együttérzésből sok fürge kéz segített a varróasszonynak. Úgy érezték, könnyebben lélegzenek majd, ha a svéd asszonyával együtt a hegyek túlsó oldalán lesz.

Másnap délutánra elkészült a bunda s a báránybőr sapka is. A varróasszony felsegítette Gudrunra, s a csodálkozástól megnémultan állt mellette:

- Hát nem olyan, tisztára mint egy angyal... olyan szép?

Gudrun megsimogatta a fehér báránybőrből készült gallért, majd levette a sapkát, néhányszor megforgatta kezében, arca felderült:

- Gudrun szép - suttogetta. -Most már bemehet Gudrun a mennybe.

Helgét villámként sújtották Gudrun szavai; összerezsent, s megragadta az asztal lapját. Nagyot reccsent az asztal. A varróasszony kebléhez kapott, de nem szólt egy szót sem.

Tizenharmadik fejezet

Helge és Gudrun napkeltekor hagyták el a norvég falut. Előttük kantáron vezette a csatáros szőrű nordlandi lovát egy ember, fűgén másztak felfelé a súlyos málhával. Helge is alaposan meg volt pakolva, Gudrun azonban csak annyi csomagot kapott, hogy friss erővel érhesse el a magas hegyeket.

Háromórai menet után a ritka nyírfaerdőig jutottak, amely felett kopár hegyvidék következett. A vándorok egy patakocskánál megálltak, pihenőt tartottak. A ló, miután lemálházták, mohón harapdálni kezdte a bokrok aranysárga leveleit, s rárafújt a hepehupákon növő sovány fűre.

A norvég férfi gallyakat gyűjtött s tüzet rakott, miközben Helge előszedte az elemőzsiát. A vásárolt élelmiszerhez nem kellett hozzányúlniuk. Előző este a falu asszonyai sorban odalopakodtak Helgéhez, kenyeret, vaját, sajtot meg húst nyújtottak át neki. Helge köszönettel fogadta: jól tudta hogy mindezeket nem kapta volna, ha egyedül van. Nem sokat töprengett azon, hogy az asszonyok talán engesztelő áldozatként ajándékozták adományait, mert úgy gondolták, baj jöhet rájuk, ha az a szegény beteg lány éhesen hagyja el a falujukat. Áldozat vagy együttérzés, mindegy. A kiadós ételek azt jelentik, hogy egy nap alatt hosszabb utat tehetnek meg, sőt még ennél is többet: magát az életet, hiszen a hegyek között, viharos időben, a kiéhezett ember egyetlen nap alatt is elpusztulhat.

Évés után a norvég jónak látta tovább folytatni az utat. Bár az alku szerint csak idáig kellett jönnie, mégis azt mondta, hogy egy kis darabon még elkíséri őket. Helge hálásan tekintett rá. Minden kilométer, amit a ló velük megtett, két megtakarított úthosszat jelentett számukra. Útjuk úgyis elég hosszú lesz még, s az idő egyáltalán nem volt biztató. Az éj folyamán hó lepte el a magas hegyeket, s a hegyoldalon éles szél süvített végig, amely időnként erős forgószéllé erősödött.

Gudrun szótlánul követte a férfiakat a kopár kősvatagon át. Gyakran tekintett az égre, de csodálatosképpen mégsem botlott meg a kövekben meg a rénzuzmókban. Arca piros volt, haja tövénél izzadságcspepp csillogott, de látszólag minden különösebb megerőltetés nélkül lélegzett, jól bírta az utat. Bundája és sapkája a hátizsákjához volt erősítve.

Szüntelenül csak előre mentek, a hegyes sziklák mellett, őskorinak tűnő hegyi csapásokon le a völgybe, majd ismét meredek hegyoldalakon fel, kies fennsíkokon át, ahol az emberek meg a ló sziluettje rajzolódott a felhős égre. Helge időnként megkérdezte a norvégot, hogy nem akar-e visszafordulni. Az azonban Gudrunra nézett és azt felelte, hogy még elkíséri egy kis darabon. A kis darabból azonban hosszú út lett, a ló és gazdája egyre csak kelet fele tartott. A hegyről lefele vitt az út. Fűz és nyírfa súrolta a ruhát, lenről vízesés dübörgése hallatszott.

A hegyi patakocskák jó harminc méter széles lehetett a gázlónál. A kövek és sziklatömbök között sebesen örvénylett a víz. A ló előre szegezett fülekkel fújta-tott, ám amikor a gazdája nekivágott a víznek, mintha rejtett veszedelmet kutatna,

szüntelenül szaglászva a vizet, utána indult.

Helge kézenfogta Gudrunt és belépett a vízbe. A norvég rákiáltott, hogy várjon.

Miután lerakta a málhát a lóról, visszajött és felsegítette Gudrunt a ló hátára, majd újból nekivágott a pataknak. Saját feleségének vagy lányának gyalog kellett volna a patakon átjönni, mert bizony hitvány gyermeket szül az olyan asszony, akinek még ez a kis patak is akadály. Feleség, lány vagy akármilyen más asszony, csak így jöhetett át. De a norvég azt nem nézhette, hogy ez a szerencsétlen esze-lős lány derékig gázoljon a jéghideg vízben.

Eltelt a nap fele, a norvégnak már gondolnia kellett a visszafordulásra. Sötétedés előtt már aligha érhet haza, de bízott abban, hogy lova nem téveszti el az utat. Még az evésre sem vesztegelte az időt, gyorsan elbúcsúzott, átgázolt a patakon, majd eltűnt a nyírfaerdőben.

Helge négy részre osztotta a málhát, minden oka megvolt arra, hogy elégedett legyen: mintegy harminc kilométernyi utat tettek meg hazafelé, ami azt jelenti, hogy egy jó napi vándorlással kevesebb volt előttük. Nehéz csomagokkal megrakodva, rossz utakon, ennél többet senkitől sem lehet elvárni.

Súlyos batyuik alatt lihegve küszködték magukat a meredeken felfelé; a pataktól az ösvény egyenesen egy kopár fennsíkra vitt. Helge nem mert túl messzire menni. Néhány száz méterrel feljebb megállt, ledobta hátáról a csomagot, s visszafordult újabb csomagokért. Ilyen helyen, ahol a vadállatok is éheznek nem tanácsos őrizetlenül hagyni a lisztet vagy egyéb élelmiszert. Gudrun lihegve követte Helgét. Arckifejezése távolról sem árult el olyasmit, mintha szegény elméjében különösnek találta volna, hogy ugyanazt az utat, hol előre, hol hátra teszik meg. Mielőtt az újabb batyut felemelte volna, mélyen meghajolt saját bundája előtt.

Több órát vett igénybe, míg a csomagokkal százötven méternyi utat megtettek felfelé a nyírfaerdőben. Közvetlenül előttük hegygerinc húzódott, s Helge azon tűnődött, hogy vajon a sötét beállta előtt átjuthatnak-e rajta. Tető nélkül, a kopár hegyoldalon éjszakázni, nem gyerekjáték. Talán csak van valami barlang itt a közelben – gondolta – és azt is, hogy most azonban még korai az éjszakai pihenőhelyet keresnie.

A hegygerinctől északra, a jeges csúcsokra időnként eltűntek a tovavonuló felhőfoszlányokban. Kelet felé valamivel nyitottabb volt a vidék. Dimbes-dombos táj, melyet itt-ott csillogó tengerszemek tarkítottak, s a nyírfaerdők aranyárga lombzatától élénk, mély völgyek szeltek át. Helgének úgy tűnt, hogy messze a távolban a bāversjöhöz tartozó egyik csúcsot látja.

Gyorsítani kezdte lépéseit. Hatvan kilométer! Nem, ez annál több. Ez háromszor hatvan, mert minden egyes kilométert háromszor kell megtenniük. A pihenőket leszámítva, legalább hatvan óra kell ahhoz, hogy a näverbäckki kunyhót elérjék.

Estefelé kissé kiderült, s még teljesen nappali fény volt, amikor egy rénszarvascsorda, mintha kiszakadt volna a hegyekből, robogva vágatott Helge és a lány

felé. Helge levetette a válláról a terhet, s visszaszaladt, hogy minden csomagot elmenekítsen a rénszarvascsorda és az acsarkodó kutyák útjából. Gudrun pillanatokig lihegve állott, a fáradságtól reszketett a lába, aztán habozva, majd meglepetten sikoltva szaladt ős is.

Csomagjaikat egy nagy kő mögé gyűjtötték. Ezernyi pata csattogott, a sok ágas-bogas szarv erdőként meredt a magasba. A kutyák csaholása belekavarodott a rénszarvasok éles bögéskébe.

Gudrun zihálva lapult a kő mögött, amíg a szarvascsorda elrobajlott mellettük. Ruhája gőzölgött, a nagy erőfeszítés kifárasztotta: Keble megfeszült, majd lepatantak a gombok a mellényéről.

Az egyik lompos szürke kutya Helgére támadt, de elkergette egy hosszú bottal felfegyverzett bojtárlegény, aki néhány méternyire a kőtől megállott. Helge köszöntött. A lapp ridegen és gyanakvón fogadta.

Bár a lapp ellenségesen fogadta, Helge mégis úgy vélte, jó lenne megtudni tőle, hogy ez a lappcsalád szokott-e ősszel és tavasszal a näverbäck-i lejtőn tartózkodni. A válasz igenlő volt. Helge sietett elmondani, hogy a közelben újtelepet létesített. A lapp szeme szikrázott.

- Te elveszed tőlünk a földet! – fakadt ki hevesen. –Ti újtelepesek, csak jösztek és elvesztek! De a házad nem fog soká állni. A bíró felgyűjtja – mi felgyűjtjük. Állataidat tépje szét a farkas! Majd megtanítunk téged! Felgyűjtünk... érted? Leégetünk, a hamut meg a földbe tapossuk! Most azt mondja a törvény, hogy nem lehet több újtelep ott.

A lapp egyre jobban belelovalta magát, kezeivel hadonászott és heves átkozódásba kezdett.

Gudrun előlépett, és ahogy idegenek előtt szokta, mélyen meghajolt.

- Megyünk a mennybe! – mondta halkan.

A lapp rámeredt, majd egy lépést hátrált, aztán hirtelen leemelte a sapkáját és mélyen meghajolt. Hajlongva, lassan visszafelé húzódott, majd hirtelen megfordult és rénszarvasai után sietett.

Helge dühösen nézett utána. „Hát így állunk!? Ezek gyűjtogatni akarnak! Óva inti őket ettől. Ha tüzzel és füsttel zavarják ki Gudrun a vadonba, ezt megkeserülük. S ha Gudrun meghal... igen, ha ez Gudrun halálát jelentené, akkor ő tíz... nem, húsz életet fog érte elpusztítani! Veszett ördöggént ront rájuk, amíg erejében egy csepp vér lesz!”

- Angyal ne legyen haragos!

A lány női hangtól Helge összeresztett, mély lélegzetet vett és vállára emelte a batyut.

Sötételni kezdett és Helge szaporábban lépett. Már nem lehet messze a nyírfaerdő. Maga mögött hallotta Gudrun lihegését, a lány erőfeszítésétől ismét felkorbácsolódott a vére. „Leégetni a kunyhót... Kifüstölni minket, mint vadállatot a barlangjából! Majd megmutatom nekik! Tüzet, tüzért, kést késért, az utolsó lehetőségig. Ha az ökológus érvényes a vadonban, akkor majd ő igyekszik, hogy minden-

kinél keményebbet üssön.”

Helge és Gudrun a második fordulóért jöttek. Amikor a fűzes bozót szélére értek, három lapp férfivel találták szembe magukat, akik levett fővegekkel, tisztelettel közeledtek feléjük.

Az újtelepes készenlétben állott. „Mit akarhatnak ezek? Talán már most elkezdi? ... Ugyan bizony pórul járnak, hisz' dárdá sincs náluk.

- Mi visszük a csomagokat! -szólalt meg az egyik. Ugyanaz a férfi volt, aki kis idővel ezelőtt még tüzzel fenyegette őket, most azonban egészen megváltozott a magatartása, hangja majdnem alázatos volt.

- A csomagokat...? - tünődött hangosan Helge, zavartan.

- Igen, a te asszonyod nem cipelhet, s már fő is a hús az üstünkben.

Túl az alacsony nyírfaerdőn, az alkonyati ködben, Helge két kunyhó füstjét látta. Megkérdezte, hogy éjjeli szállást kínálnak-e nekik?

- Asszonyod nem hálhat kint a havason. Hideg éjszaka jöhet és nedves gallyakkal nehezen ég a tűz. Aranyhaj nem fázhat... És mi visszük a terhet.

A lappok jóindulata ellenére, Helge gyanakvó maradt. „Bíz az jó, ha Gudrun védett helyen, melegben pihenhet, de ki tudhatja, nincs-e valami ördögösség hirtelen támadt vendégszeretetük mögött? A lappok ravaszabbak hét kiéhezett rókánál.”

Anélkül, hogy megvárták volna a beleegyezését, vállukra kapták a csomagokat. Helge hagyta. Majd nyitva tartja a szemét. „Cipelje... rendben van! De hogy bírja majd a lapp az ötven kilós hátizsákot?!”

Amikor az alacsony lapp minden látható megerőltetés nélkül vállára lendítette a súlyos csomagot, majd gyorsan útnak eredt a bozótoson keresztül, Helge ördögösségre gondolt és egy pillanatilag úgy állott ott, mint akit megbabonáztak.

A lappok a hegy lábánál vertek sátrat, tulajdonképpen két család volt. Közösen több ezer szarvast birtokoltak. Két testvér, Torkel és Matti, mindketten nők, gyermekeik egy része már felnőtt. Egy harmadik család pedig alakulóban volt, ugyanis Torkel lánya, Sári egy suba alatt aludt Per Oma bojtárlegénnyel. A szarvascsorda jelenleg a határ menti havasoktól kelet felé tartott, hogy néhány hét múlva elérje azokat a legelőket, ahol a magányos kicsiny újtelep füstje, mint parányi folt, eltűnik a vadon mérhetetlen távlataiban.

A kunyhókban már előkészültek az idegenek fogadására. Torkel felesége szorgalmasan rakta a gallyakat a kormos üst alá, amelyből a hús párája a füstlyuk felé igyekezett. Az asszony széles arca komoly volt, elgondolkozva szívta rövid vaspipáját, amely a sok szutyoktól szortyogva égett. Néhány kisgyerek ült a tűz körül összekuporodva, minden kívülről jövő hangra a kunyhó bejáratára figyeltek. Sári új bőrröket rakott a maga meg az Oma fekhelyére. Ők ma éjjel a másik kunyhóban hálnak.

- Ismeri apám az újtelepest? -kérdezte hirtelen.

- Nem tudom, felelte az anyja.

- Lehet, hogy véreb. Nem volna szabad újtelepeseket tárt ajtókkal fogadni.
- Nem. De ennek a felesége nem a földön jár, s közel van Isten azokhoz, akiknek nincs ép eszük.

A beszélgetést vad kutyaugatás szakította félbe. Torkel felesége kinyitotta az ajtót, a sötétben öt alakot vélt közeledni.

Néhány perccel később Helge és Gudrun a konyhó padlóján ült, arcukat megvilágította a tűz fénye. A lappok alig vetettek ügyet a férfire. Mindannyian csak Gudrunt nézték. Arcát, száját, orrát, szemét, homlokát... és aranyszőke haját, amely csodálatosan ragyogott a rőzsetűz fel-fellobbanó fényében.

Torkel felesége étellel kínálta őket, s Helge jócskán vett magának, jóllehet bőségesen volt élelem a hátizsákjukban is. Jól tudta, hogy eljön a nap, amikor minden megtakarított falás étel az életet jelentheti.

Gudrun alig evett, a lapp asszony barátságosan biztatgatta:

- Egyél na! Majd alszol aztán. Most egyél. Nem jó üres gyomorral aludni. – Sikerült rávennie Gudrunt, hogy egyék a meleg levesből és a húsból is. Lehúzta a lány átázott cipőit és megtörölte a vizes lábait. Röviddel ezután Gudrun a rénszarvasbőrökkel vetett ágyon mély álomba merült.

Időközben a másik konyhó népe is átjött, s valamennyien a tűz körül üldögéltek. Mindannyian komolyak voltak, s nem sok szót váltottak. Matti felesége, felsőtestét előre meg hátra ringatva énekbe kezdett. Vékony ajkai alig mozogtak, tekintete a tűzbe révedt, mintha rejtett látomások után kutatna. Torkel felesége is zümmögni kezdett, majd a férfiak és a gyermekek is belekapcsolódtak a dalolásba. Mintha zsolnárt dúdoltak volna, de Helge csak panaszos hangokat hallott, úgy érezte magát, mintha halottas háznál volna. Rájuk szeretett volna kiáltani, hogy hagyják már abba, de csak ült összeszorított ajkakkal, verejtékes homlokkal. Kint, a szeptemberi sötétségben egy kutya vonított.

Végre elhallgattak a lappok. Ismét étellel kínálták és most először némi figyelmet szenteltek Helgének is. Sári fürkészően nézett rá, barna szemei azonban nem árulták el a gondolatait. Omma szúrósan tekintett rá oldalról, a két öregebb lapp pedig miközben hosszasan szopogatta a velős csontokat, egy-egy pillantást vetett Helgére. Végre Torkel törte meg a csendet.

- Messziről jössztek asszonyoddal?

Helge jónak látta elmondani, hogy Gudrun Bäcklidenben született. Annyira bizonyosan ismerik a lappok az újtelepeseket, hogy Simon nevéről talán már hallottak. Elmondta, hogy hol akadt a lányra, s hogy miért hozta magával. Keserű nyomatékkal jegyezte meg, hogy nem fogja eltérni, hogy akár tűztől, akár hidegtől vagy éhségtől elpusztuljon ez a szegény lány.

A lappok figyelmesen hallgatták. Matti elgondolkodva simogatta az állát.

- Így hát Simon lánya nem lakik egy házban a Vérebbel?

- Nem, ő itt van.

Matti és Omma összepillantott, mintha megoldást találtak volna egy régi prob-

lémára. Omma elővette kését, és gondosan, körültekintően fenni kezdte.

- Ismerem Simont, mondta Torkel. - Jó ember volt. Kezén nem száradt vér. Szerencsétlen körülmények között halt meg; belefűlt a folyóba. Ismertem a feleségét is, Máriának hívták. Ott voltam, amikor gyermekét megszülte. Tavasszal történt. A szarvasok a hegyek felé húztak akkor, és Kersti akkor szülte Sárít. Jött hozzánk Simon és asszonyánál után érdeklődött, mivel a felesége vajúdott. Én mentem vele, s Mária egy lány szült. Megmostam a gyermeket és segítettém Máriának, mi rénszarvaspásztorok kiskezűek vagyunk, sok életet látunk már világra jönni. Mint hallom, te Gudrunnak hívod őt, pedig Máriának hívják, mint az anyját.

- Máriának?

- Igen, a legközelebbi egyházi ünnepen megkereszteltük mindkét gyermeket. A mi lányunkat Sári-Magdalenának keresztelte a pap, a Simonét pedig Tora-Máriának. Simon mondta, hogy lányát énrólam nevezik Torának, mivelhogy engem Torkelnek hívnak. „Te segítetted a világra őt!” –mondta Simon. Én meg egy ezüst brosstűt ajándékoztam a kislánynak, hogy ha nagy lesz, tűzze a kendőjébe.

- Láttad a brosstűt?

Helge emlékezett a brossra, amit Mimi, bäcklideni látogatásakor az asztalra tett. Leírta a lappnak, hogyan nézett ki, s az helybenhagyóan bólogatott.

– Igen, az az, régi ötvösmunka, finom ezüst. Amikor Helge elmondta, hogy ezt a brosstűt Mimi kezében látta, Torkel szeme keskeny csíkká húzódott.

-Bíz' az nem jár szerencsével, hogy elvették Mária gyermektől az ezüst brosst, jelentette ki Torkel fojtottan. A Véreb ivadékának vissza kell adnia, még mielőtt a büntetés sújt le rá.

Omma folytatta a késfenést, s hüvelykujjával időnként meg-megpróbálta az élet, de nem találta elég élesnek. Sári tekintetét Helgére szegezte. Hosszan elnézte erős karját, hatalmas öklét, észrevette arcán a kis gödröcskét, amikor könnyedén elmosolyodva válaszolt egy- egy kérdésre és meglepetten vette észre, hogy a szempillái olyan hosszúak, mint a fiatal lányoké. Szemérmesen lesütötte a szemét, amikor Helge acélszürke szemével találkozott a tekintete.

Már későre járt, de még mindig nem esett szó a nävärbäckki kunyhóról, a szarvas-legelőkről és a kaszálókról. Úgyszintén nem esett szó az új törvényről sem, amely jogot adott a végrehajtónak meg a pandúrnak arra, hogy elűzze az ott élni vágyó újtelepeseket.

Helge szerette volna tisztázni ezt a kérdést. De csak ült, gémberedett lábakkal összekuporodva.. Gondolatát azonban ki kell mondania, s majd holnap, mielőtt itt hagyja a lapptanyát, megmondja a véleményét a tűzzel való fenyegetésről is. Úgy tűnt, mintha Torkel elfelejtette volna a kopár hegyoldalon való találkozást. Gondolataiba mélyedve üldögélt, időnként egy-egy szót ejtett más dolgokról, de állandóan visszatért a beszélgetés eredeti tárgyára, ami körül bőséges gondolatai keringtek, arra, hogy a Mord lánya elvette a gyermek Mária ezüstbrosst.

Matti és felesége, Sári meg Omma, s még néhányan, kimentek a kunyhóból. Ideje volt nyugovóra térni. Torkel is kiment.

Helge kinyújtotta a lábait. Csakhamar megértette, hogy a Gudrun melletti fekvőhelyet neki szánták. A szűk hely egész közel szorította őt a lányhoz, érezte a puha női test melegét. Óvatosan húzta magára a rénszarvasbőrt, nehogy felébredsz-e. Kívülről hangokat hallott. Hegyezni kezdte a fülét. Rekedt és indulatos, a másik pedig dörmögő hang volt. Lappul beszélgettek. Helge egy szót sem értett belőle. Kissé megfordult, hogy mindkét keze szabadon legyen. Előfordult már, hogy éjjeli szálláson késszúrással, vagy fülbeöntött forró ólommal küldték a másvilágra embereket.

Torkel felesége még mindig a tűz mellett ült, felső testét ringatva, mintha arra várt volna, hogy történjék valami. Arca meg-megrándult, gurgulázó hangok hagyták el az ajkát.

Tizennegyedik fejezet

Szeptember közepén beköszöntött a tél első hóvihara. A hegyi táj fölött vadul gomolygó hideg füstként sepert végig a hóvihar, majd a szűk szorosokban fehér fallá sűrűsödött, amelyben a kiáltás, halk zokogássá szelidült. Addig csapkodta, korbácsolta a nyírfaerdőt a fergeteg, amíg annak valamennyi csenevész fája és bokra meztelenre kopasztottan össze nem tört. A fenyőerdő felől nyöszörgés halatszott, ágak törtek le, s a vén odvas fák megrepedezve a földre zuhantak. A mocsár fölött hatalmas gomolyaggá kavarodott a jeges hótömeg, a magányos kúszófenyők között, versenyt futva a viharral, vadul betört a tisztásokra, ahol imitt-amott szegény emberek szénaboglyáit fenekestől felfordította, szétzilálta, szétfújta.

A vihar megsemmisítette az emberek minden reményét, hogy a csapások után még átvészkelhetik a telet. Jó, hogy a többen védő fedél alatt tartották a szénájukat. Már más esztendőben is megesett, hogy a hó ilyen korán beköszöntött, a viharra is úgy tekintettek, mint intő jelre. Éhség és pusztulás fenyegetett. Akik életben akarnak maradni, el kell, hogy hagyják a vadont. Halk beszélgetések folytak férj és feleség, fiatalok és öregek között, de még soha senki sem akadt, aki az istállóba ment volna, hogy hasznos állatainak a vérét ontsa. Mint az előző években, most is tartózkodtak az állatok vágásától, jóllehet kétség nem fért ahhoz, hogy a takarmány még ínsegeledelnek sem lesz elég a majdnem üres istállóban. Ezt parancsolta a törvény. A kemény iratlan törvény arra kényszeríti az újtelepest, hogy inség idején együtt rogyják össze állataival. Ha mindig ledőfték volna állataikat, valahányszor inség fenyegetett, már réges-régen eltűnt volna minden telep. Az élet abszolút feltétele volt, hogy az ember az éhhalál küszöbén is megkímélje az

élő állatot. Jaj volt annak az újtelepesnek, aki üres istállóval várta a tavaszt! Az ilyen ember legalább olyan messze került az élettől, mint a cinterem néma halottjai. Élni, vagy együtt halni az állatokkal.

A vihar utáni napon Mord kinn állt az udvaron, súlyos botjára támaszkodott. Lába nem akart gyógyulni, fájdalom gyötörte. Félig halott volt, nem volt a lábában semmi erő, megtagadott minden szolgálatot.

Gyűlölettel nézett kelet felé, átkokat szórt. Lenne csak jó a lába, felkötné most a síléceit, és üldözőbe venné azt a kígyóivadékot, aki rálőtt. Már nem tarthat sokáig, amíg a rénszarvascsordák a közelbe jönnek, s ím itt tétlenkedik, semmi lehetősége nincs, hogy valamit is szerezzen abból a vándorló hústömegből. De nem baj, egy nap ismét egészséges lesz, s akkor aztán... Mord szemei szikráztak, ajka kegyetlen vigyorba torzult. Bosszút állni... Mord mit sem sejtett arról, hogy az apró öklű lappok már kimondták felette a halálos ítéletet, s most azon tanakodnak, hogyan, miként hajtsák végre még mielőtt a komoly tél bekövetkezik.

Viktor, Issaksson fia, jött az istállóból. Mord feléje fordult:

- Szerezz pálinkát! - mondta ingerülten.

- Nincs miből.

- Add el az egyik tehenet!

Viktor azt válaszolta, hogy takarmányszegény időben senki sem vesz tehenet nyűgnek a nyakába.

- Akkor vágd le! – De nekem pálinkát szerezz, mert egyébként az ördög visz el téged!

Viktor mormogott valamit. Egyáltalán nem volt biztos abban, hogy a hús jelenleg jól menő csereeszköz. Lent a falvakban is szűkösen állnak a takarmánnyal, s bizony sok hasznos állatnak nyakát szegik. Olcsó hús – drága pálinka! Ha tőle függne, bele nem menne ilyen üzletbe.

Mord felfortyant:

- Mit állsz itt, és mit jártatod a szádat! – Vágd le a tehenet és vegyél pálinkát. Különb...

A bävársjöi fiú arca hirtelen elborult. De mennyire, hogy levágja a tehenet! Valami kegyetlen indulat bújt belé, amikor nekilátott a mészároskodásnak. Bäcklideni tartózkodása nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Sokszor kemény szavakat kellett lenyelnie a jó étel helyett, és Mimi többször fűjt rá anyatigrisként dühöt, mint ahányszor simogatásaival melegítette. „Levágni a tehenet. Rendben van, hát levágom!” Tudatában volt annak, hogy késszűrése a bäcklideni újtelep végét jelenti. De csöppet sem aggódott már. Eldöntötte, hogy semmi szín alatt tovább itt nem marad.

Másnap reggel Viktor kelet felé vette útját. Hatalmas húsadagot vitt magával.

Björkneszben a tél fogadására készültek. Póttakarmány gyanánt zuzmót és száraz lombot gyűjtöttek. Emberi eledelnek fakérget és sózott fűvet halmoztak fel nagyobb mennyiségben. A férfiak puska nélkül egy lépést sem tettek, lövésre azonban ritkán akadt alkalom. A nyúl eltűnt. A süketfajd és a császármadár ritka volt, sőt még a vízimadarak is olyan gyéren mutatkoztak, hogy alig akadt valami vadászszákmány. Hét nap telt el egymás után úgy, hogy fogás nélkül vonták be a hálókat.

Anna arra várt, hogy Helge a kecskékért jöjjön. Már nem remélte többé, hogy vele megy, mivel tudomására jutott, hogy az idegen szerzett magának asszonyt. Nils tett említést erről, és később, az egyházi ünnepek alatt a lappok kápolnájánál mások is megerősítették ezt. Még csak egy könnyet sem hullatott, amikor már világhosszá vált előtte, hogy más asszony lakik abban a házban, amelynek a tűzhelyét maga akarta ápolni. Egyetlenegy könny sem... Csupán nagy, csodálkozó szemei árulták el, hogy nem érti, miként képes egy eszelős asszonnyal együtt földet túrni az a férfi.

Johann hihetőnek tartotta, hogy Helge nem tér vissza, hiszen még a lappok kápolnájánál sem mutatkozott, és Issaksson is említett egyet-mást Helge bäversjöi látogatásával kapcsolatban. A kecskéket le kell vágni. Senki sem fogja azokat keresni, de egyébként is, meg kell válni a kisebb állatoktól, hogy minden takarmány a tehéneknek jusson. Így talán valahogy áttelelnék majd.

- De hisz' mi neki ígértük a kecskéket - tiltakozott Anna.

- Akkor jött volna értük, és vitte volna el. De nem jött. Az a gyanúm, hogy már nincs a vidékünkön.

Anna szeme tágra nyílt.

- Nincs itt... Dehogynem! Hisz' maga Issaksson mondta, hogy Helge újtelep után érdeklődött nála.

- Hajjaj, rég az ideje annak... azóta sok minden történhetett. Kérdeztem az új embert, Olof Nilssont, s azt mondta, hogy egy férfi, olyan háromórányi járásnyira tőle, a patak mentén kunyhót épített. „Az ajtó azonban zárva - mondta Nilsson, - a kémény sem füstöl. Azt hiszem, Helge délfelé húzódott, hogy megússza a téli nehézségeket”. – Most pedig mi levágjuk a kecskéket.

A lány ellenszegült.

- Nem, nem vágjuk le! Mit mondunk majd, ha netalán mégis eljön, és számon kéri őket? Igen rosszul venné, hogy elfogadtuk a segítségét, és mi magunk esszük meg a bérét.

- Azzal ugyan nem segítünk rajta, ha most életben hagyjuk őket, hogy majd tél derekán rókacsaléteknek tegyük ki a csonttá-bórré aszott hulláikat - mondta keserűen az apja. – Akinek felvenni való fizetsége van, addig jöjjön érte, amíg megvan. Majd lesz egy-két szavam hozzá, ha netalán mégis beállítana.

Anna makacsul kijelentette, hogy márpedig a kecskéket nem vágják le. Ő maga szerez takarmányt a számukra.

- Takarmányt szerezni! – mondta az apja. Azt sem tudod, mit beszélsz.

A lány arca hirtelen elváltozott, s apró kezei ökölbe szorultak.

- Majd szerzek takarmányt! – fakadt ki hevesen. – Ti még csak két szál szalmát sem kell, hogy eléjük vessetek. A hó alatt fogok vájkálni rénszarvaszuzmó után, és a fáról levakarom a mohát! Lehet, hogy még így sem érik meg a tavaszt, és akkor a róka eszi meg a bőrüket, de rólunk senki se mondja, hogy mások állatát levágtuk.

Johann végül hagyta a lányát saját akarata szerint cselekedni. Védelmére kelt, amikor Nils olyasmit mormogott, hogy bolondság hagyni, hogy a gyermek vezesse orruknál fogva őket.

- Anna gyermek?! Ó, nem! Nincs már messze az a nap, amikor ugyanolyan széles rendet vág majd, mint akármelyik férfi. Takarmányt akar szerezni a kecskéknek. Szavuk sem lehet ellene.

Anna egyedül lakott a nagyapa házában, és úgy látszott, hogy önálló háztartásra akar áttérni. Fejszével járta az erdőt, gallyat cipelt haza, halászott a tóban, amennyit csak tudott és hurkot vetett a hófajdnak. Nehéz puskája mindig medvére volt töltve. Fáradhatatlan volt, ritkán mosolygott és néha olyan kifejezés ült a szemében, hogy Inga attól tartott, Annánál nincs valami rendben.

Az éhség még nem kezdődött el úgy igazából a björkneszi házacskákban, de Inga máris a hosszú téltől rettegett, s néha megkockáztatott egy-egy szót azzal kapcsolatban, hogy talán mégis okosabb lenne leköltözni a faluba.

- Ha majd nem lesz erő bennünk, akkor már késő erre gondolni.

Nils sem ígért, sem nemet nem mondott. Nehéz elhagyni Björkneszt, de még nehezebb végignézni, hogyan pusztulnak el gyermekei étlen. Hiszen csak azt tudná, hogy mi legyen az állatokkal, s hogy hol talál egy helyet, ahol fedél alá kerülne. Inga úgy vélekedett, hogy jobb egy eladott tehén, mint egy csonttá aszott dög, s hogy a faluban épp elég ház van, ahol menedéket találhatnának a téli hideg elől.

Nils töprengett. Johannal is beszélt, de semmi okosat nem tudott kisütni, ami után eligazodhatott volna. Átvészelni valahogy a telet... Igen, meglehet, de úgy néz ki, hogy ez a tél keményebb lesz, mint az összes eddigiek, és csak a bolond nem látja be, hogy ez lesz a hegyi telepek haláléve. De talán odalenn, a nagy szántóföldek vidékén sem sokkal jobb. A fagy mindent tönkretett és felemészített. Ahol pedig sok szájat kell betömni, ott a nagy kalács is kicsi.

Nils tovább törte a fejét. Inga nem tágított: „Egészen biztos, hogy odalent jobb. Avagy tán nem lakott-e ő arrafelé s nem feküdt-e jóllakottan le minden Isten áldott este?”

- Ínségév... Jó- jó, de nem olyan, mint itt. A havas nem helyhez kötött embeereknek való. Maguk a lappok sem tudnak megmaradni télen a hegyek között, hanem követik rénszarvas csordáikat a botteni öböl erdős vidékére.

Amire Inga gondolt, azt sokan mások is érezték ezen az őszön, a ködbe borult

kietlen táj nyomorúságos apró kunyhóiban. Semmi értelme nem volt tovább küzdeni a kérlelhetetlen erővel szemben. Legyen a hegyvidék a lappoké. Más vidéken kell élelmet szerezniük. Egyre többen foglalkoztak azzal a gondolattal, hogy felkerekednek.

Vajon mi volt a helyzet a déli vidékeken, ahol a hegyi lakók menedéket reméltek az éhínség elől? Egy ezredorvos, Dr. Waldenström, a következőket írta ebben az évben a Skellefteå Újságban:

„A nyomor és a szegénység elképesztően nagy. Akik nem látták még csak fogalmuk sem lehet terjedelméről. Mindenféle panasz, sopánkodás és attól való rettegés, hogy a fenyegető éhínséget nem tudják átvészelni. Ha az ember látja azokat a kiéhezett alakokat, amelyek erőtlenségükben –felpuffadva a hitvány kosztól-, alig képesek a padlón csúszni; ha látja, hogy sok helyütt már napok óta semmi ehető nincs a házban; ha hallja az éhező, félig meztelen, sokszor teljesen meztelen gyermekek sírását, - akkor akaratlanul is elképed a nyomorúság fölött, amit a szerencsétlen lakosságnak ki kell állnia. A tífusz és a fekete himlő egyre nagyobb méreteket ölt.”

Ezekről a viszonyokról a hegyvidéki lakosság jóformán semmit sem tudott. Több száz kilométernyi távolság volt a nagyobb lakott telepekig, és nyáron nem akadt idő arra, hogy levándoroljanak. Bár az ünnepek alatt igen szépen imádkozott a pap a lappok kápolnájában, és hosszú imákban kért segítséget a nyomorúság és éhínség ellen, egyik másik rémhír eljutott a hegyekbe arról, hogy sok rossz következik a fagypusztította földre, ám hogy odalent még szörnyebb lesz az élet, mint a hegyek között, ez senkinek sem jutott az eszébe.

*

Egyik nap a másik után telt, és Bäcklidenben Mord szüntelenül átkozta Viktort, merthogy olyan soká kellett várnia reá.

Ez a hegyi gyerek pedig a templomközség szélén, az egyik kis kunyhóban, ahol nagy volt a nyomorúság a pálinkáért cipelt húst üstbe rakta, hogy jóllakassa azt a kiéhezett asszonyt és két gyermekét. Sőt, mi több! Ott maradt, s bár betegség leleselkedett rá minden sarokból, hiszen tífuszláz, tette apátlanná ott a gyermekeket.

Viktor éhes farkas módjára járta az erdőket és zsákmánnyal tért vissza onnan, ahol mások még csak egy nyomot sem láttak. Tüzfát hordott az asszonymnak és kiverekedte a falu szőrösszívű embereinél, hogy az asszony is részesülhessen abból a segítségből, amit délről küldtek a fagypusztított országrészbe. S mindezt hálás tekintetükért tette, néhány szóért, amelyben azt állították, hogy őt az Ég küldte.

Az asszony Inga édestestvére volt, és mindössze huszonhárom éves.

Folytatása következő számunkban

Kasza Imre munkája (vegyes technika)